

ผลของเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ต่อข้าวไทย

ดวงทิพย์ ศิริกาญจนารักษ์
เศรษฐกรอาวุโส ส่วนเศรษฐกิจภาค
ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ

ข้าวเป็นสินค้าหนึ่งในหลายรายการที่ไทยได้ยกเลิกภาษีนำเข้า (ภาษีร้อยละ 0) ภายใต้ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน โดยมีผลตั้งแต่ 1 มกราคม 2553 แม้ว่า บทบาทของข้าวทางเศรษฐกิจจะไม่มากนักจากมูลค่าเพิ่มของข้าวคิดเป็นร้อยละ 2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งประเทศ² หรือทางด้านราคาข้าวมีน้ำหนักเพียงร้อยละ 2.5 ของตระกร้าสินค้าที่ใช้ในการคำนวณอัตราเงินเฟ้อทั่วไป (Headline Inflation)³ ตลอดจนมูลค่าการส่งออกในปี 2552 มีมูลค่า 172,208 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 3.3 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของไทย แต่หากพิจารณาในแง่ของจำนวนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแล้ว ข้าวมีความสำคัญในลำดับต้น ๆ เนื่องจากมีครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในสัดส่วนถึงร้อยละ 26 ของครัวเรือนไทยทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีผู้เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานอีกจำนวนไม่น้อย ได้แก่ ผู้ประกอบการโรงสี อุตสาหกรรมต่อเนื่อง และผู้ส่งออก จนอาจทำให้ภาครัฐต้องใช้งบประมาณเพิ่มขึ้นในการช่วยเหลือระดับประคอง หากหน่วยการผลิตต่างๆ ไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จนได้รับผลกระทบจากเขตการค้าเสรีอาเซียนดังกล่าว

บทวิเคราะห์นี้ผู้เขียนจึงมุ่งเน้นศึกษาสถานะความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในตลาดอาเซียน ซึ่งบ่งชี้ถึงความแข็งแกร่งของข้าวไทยในการรองรับการแข่งขันในเวทีโลกและอาเซียนที่คาดว่าจะมีแนวโน้มสูงขึ้นหลังจากการยกเลิกกำแพงภาษี เพื่อใช้เป็นข้อมูลประเมินผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีสินค้าเกษตรดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการนำไปต่อยอดเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านการแข่งขันให้แก่ประเทศต่อไป

ผลการศึกษา พบว่า ขณะนี้ข้าวไทยยังมีความสามารถในการแข่งขันกับคู่แข่งสำคัญในอาเซียน แม้ไทยจะมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่า แต่ก็มีโอกาสลดต้นทุน ประกอบกับไทยมีความได้เปรียบทางด้านเทคโนโลยี และกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ ดังนั้น แม้ข้าวไทยจะมีราคาสูงกว่าคู่แข่ง แต่เป็นที่ยอมรับในด้านคุณภาพทั้งในตลาดอาเซียนและตลาดโลก สะท้อนจากไทยสามารถส่งออกข้าวได้มากที่สุดในโลก และมากเป็นอันดับ 2 ในตลาดอาเซียน อย่างไรก็ตาม ความได้เปรียบจากการใช้เทคโนโลยีที่สูงกว่านี้ อาจไม่ยั่งยืน เพราะหากคู่แข่งมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วจะสามารถตามไทยทันได้ในไม่ช้า ในขณะที่ไทยมีอุปสรรคจากข้อจำกัดด้านพื้นที่เพาะปลูกและระบบชลประทานซึ่งต้องใช้เวลาและเงินลงทุนในการพัฒนาที่ยาวนานกว่า

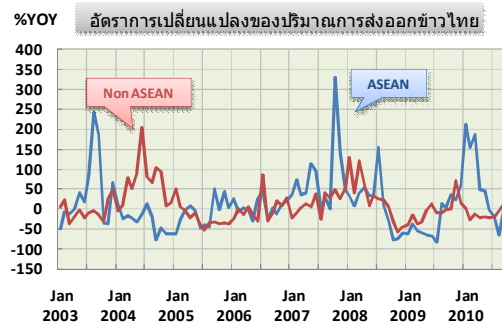
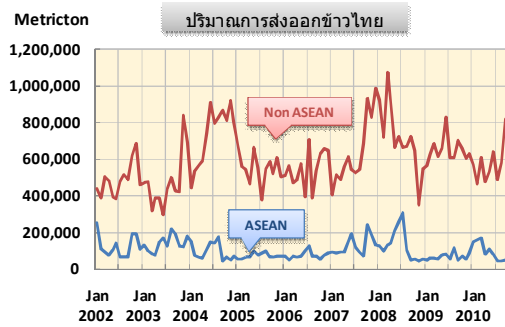
ทางด้านผลกระทบของเขตการค้าเสรีอาเซียนต่อข้าวไทย ในระยะสั้น คาดว่าไทยจะยังไม่ได้รับผลกระทบ ขณะเดียวกันไทยก็ไม่สามารถเก็บเกี่ยวประโยชน์จากการเปิดเสรีสินค้าเกษตรได้มากนัก เนื่องจากคู่ค้าสำคัญยังคงอัตราภาษีนำเข้าในเกณฑ์สูง เนื่องจากข้าวถูกจัดเป็นสินค้าอ่อนไหว หลายประเทศคงมีมาตรการที่มีภาษีในการควบคุมการนำเข้าเพื่อปกป้องผู้ผลิตและผู้บริโภคในประเทศของตน

จากข้อมูล 9 เดือนของปี 2553 ได้สะท้อนปริมาณการส่งออกข้าวของไทยที่ส่งไปยังประเทศสมาชิกซึ่งเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับใกล้เคียงกับช่วงก่อนลดภาษี และการนำเข้าข้าวของไทยจากสมาชิกอาเซียนยังอยู่ในระดับต่ำ

¹ ข้อความที่ปรากฏในบทวิเคราะห์นี้เป็นความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนโดยเฉพาะ ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย

² ที่มา: ข้อมูลพื้นฐานทางการเกษตร ปี 2551 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

³ ที่มา: ดัชนีราคาผู้บริโภคชุดทั่วไปของประเทศ (น้ำหนัก) เฉลี่ยปี 2552 ของสำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

สำหรับใน ระยะเวลา คาดว่า การเปิดเสรี AFTA ไทยจะได้รับประโยชน์จากการส่งออกข้าวที่มีโอกาสเพิ่มขึ้น แต่เกษตรกรไทยจะได้รับผลกระทบจากข้าวของคู่แข่งที่มีต้นทุนต่ำกว่า ดังนั้น ควรเตรียมความพร้อมให้แก่เกษตรกรได้มีความตื่นตัว โดยมีภาครัฐให้การสนับสนุน ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้ตระหนัก พร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมให้แก่เกษตรกร รวมทั้งสนับสนุนผู้ประกอบการให้ทราบถึงโอกาสทางการค้าจากการเปิดเสรีดังกล่าว อันจะเอื้ออำนวยต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการส่งออกข้าวของไทยที่ต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็น
